

EGY „ÁLLAM” EGY BIRODALOMBAN: A MANTUAI HERCEGSÉG PÉNZÜGYEI I. JÓZSEFTÓL MÁRIA TERÉZIÁIG

A mantuai hercegséget érintő, 1630-tól az utolsó Gonzaga: Ferdinánd Károly — akit árulással és hűtlenséggel vádolva I. József megfosztott kis államától — meneküléséig terjedő hosszú válságnak az lett a következménye, hogy az egykor a Pó-síkság egyik legszebb és leggazdagabb tartományának tekintett terület most rosszul művelt, ritkán lakott, üzleti élet és iparos tevékenység nélküli vidék képét mutatta. Nyolcvan év alatt csak részben sikerült behegeszteni a szörnyű sebeket, amiket a mantuai és monferratoi örökösödési háború, az 1630. évi pestis és a főváros kifosztása ejtett rajta: a népesség megfogyatkozása, a parasztság menekülése a vidékről, a földtulajdon nagy részének átkerülése a városi polgárság és egyházi intézmények kezébe és a hercegi tekintély hanyatlása válságos helyzetbe juttatta az állam gazdasági és igazgatási szerkezetét, pártolva a nemesség előjogait és súlyosbítva a vidéki lakosságra nehezedő terheket.

Mikor a Habsburg haderők elűzték az utolsó herceget, ezt néhány polgár és sok paraszt bizonyára örömmel fogadta, abban a hitben, hogy az állam tekintélye végre majd helyreáll, eltörlik az előjogokat, és az igazság győzedelmeskedik.

A valóságban az osztrák uralkodóház politikája nagy megfontoltságról tett tanúságot: az osztrák seregek ugyan sok kárt okoztak, de egy fej sem hullott le, és még a herceg miniszterei is az első bizonytalanság után visszatértek helyükre és nagyrészt megerősítették őket hivatalukban. A nemesség és a főpapság megőrizte szerzett előjogai nagy részét, és Mária Terézia reformjaiig a hercegség közigazgatási szervezete ugyanaz maradt, mint ami a régi Gonzaga államé volt.

Ez a folytonosság teljes mértékben tükröződik az új uralkodók pénzügyi politikájában: bár uralmukat senki trónigénylő nem fenyegette komolyan, és bár a nép engedelmes volt, hiszen századok óta elvesztette szabadságigényét, pusztán csak mellékes jelentőségű változtatásokat vezettek be az adórendszerben.

Mindez nemcsak azért történt így, mert — ahogy már rámutattak — Bécs a mantuai területet főleg katonai szerepe szempontjából ítélte meg, tehát a stratégiai érdek minden mást elnyomott, hanem azért is, mert egy vezető réteget, még ha olyan maradi és romlott is, mint az, amely az utolsó mantuai herceget szolgálta, nem lehet helyettesíteni rövid idő alatt, ezenkívül pedig biztosítja a stabilitást és a társadalmi rendet.

Arra, hogy a Habsburgok milyen figyelmet fordítottak a Gonzagák kiválasztottjaira és hogy szándékuk volt életben tartani a hercegség régi intézményeinek szerkezetét, bizonyítéku szolgálhat, hogy a császár az immár a birodalomhoz csatolt város és terület első adminisztrátorául 1707-ben Giovan Battista Castelbarco grófot küldte Mantuába. Castelbarco trentói nemes volt és szoros kapcsolatok fűzték a mantuai nemességhez: sógora volt Arrivabene gróf, és rokonságban állt a Castelbarco-k mantuai ágával. Mindezek a nemesek, mint „a Strozzi, az Arrigonik stb. nagyon ragaszkodnak a császári Felséghez”, ahogy ezt egyik jelentésében közölte.

Amint megérkezett Mantuába, első dolga volt, hogy elkészítsen és elküldjön felséges gazdájának (1707. december 17-én) egy hosszú beszámolót, amelyben

aprólékosan elemezte az új tartomány gazdasági és társadalmi helyzetét és megjelölte a legfőbb megoldandó problémákat: a súlyos kiadások a francia és osztrák katonaság ellátására a háború két éve alatt kimerítették a fővárost; a császári csapatok portyázásai, rablásai, sarcolásai és erőszakos cselekményei elpusztították a földeket, és a rossz időjárás betetőzte a hadseregek művét azzal, hogy felduzzasztotta a folyókat, és ezek elöntötték a síkságokat.

A környezet pusztulását az intézmények lesüllyedése és a társadalom lealacsonyulása kísérte: a papság tudatlan és romlott volt, a püspök „csak arra áldoz bőkezűen, hogy ide-oda forgattassa a köveket, csináltasson és szétszedessen”, úgy-hogy minden csak a püspökségnek hoz kárt és veszteséget; a vallásos egyesületekben és kolostorokban a szellem gyönyörűségét a testé váltotta fel; a világi és a vallásos jótékonyági intézményekben „a vezetők kapzsisága teljesen felhízta ezeket hitelekkel, úgyhogy manapság sok adós elmondhatja, hogy már nem is jut eszébe, hogy az, és földjeik egészükben műveletlenül maradnak, így alig tudják belőlük a harmadrészét bevenni annak, amit a múltban”.

Még az állam és a közügyek igazgatását is a lopások, jogtalan eltulajdonítások, sikkasztások, hatalmi visszaélések jellemezték. Az efféle rossz ügyintézőknek jellemző példáját nyújtotta Cesare Borgomozzi kincstárnok, „ez az idegen, aki élelmet koldulni jött ebbe a városba, és azzal, hogy alkalmazkodni tudott a fejedelem természetéhez ... hogy minden alkalmat előteremtett számára a szórakozásra és élvezetre, és mindig üldözte az érdemeseket, azokat ajánlva és védelmezve, akik méltatlanul a legromlottabbak voltak, meg tudta nyerni a fejedelem bizalmát”. Nem nagyon különbözött tőle Giovanni Battista Ardena adófelügyelő: „olyan ember, aki a kereskedés mesterségét üzve megbukott és ezért, egy sereg halasztással a vállán, *ennek a földnek szokása szerint, ahol csak az boldogul, aki négyet ad, hogyhatot élvezzen ... nem is lehet más, mint megbízhatatlan mások ügyeiben, ahogyan a sajátjában is annak bizonyult*”.

Mint egyetlen megoldást ennek a már minden szinten meglévő korrupciónak a kiirtására, „mivel a dolgok ilyen formában és zavarosságban vannak”, Castelbarco azt javasolta a császárnak, „hogy teljesen változtassa meg a hivatalokat és állásokat, mivel látom, hogy tökéletesen lehetetlen bármiféleképpen is meghagyni a hivatalnokok rossz szokását vagy megváltoztatni, akár példaadással, akár büntetésekkel”. A császári adminisztrátor szerint tehát semmiféle reform nem volt lehetséges anélkül, hogy el ne bocsátanák a Gonzagák *grands commis*-inak jó részét és teljes mértékben fel ne újítanák a mantuai vezető réteget.

Természetesen a bécsi udvar óvakodott attól, hogy komolyan fontolóra vegye Castelbarco javaslatait és gondoskodott arról, hogy meghagyja kulcspozícióikban az elmúlt rezsim magasrangú hivatalnokait. Ezzel valóban teljességgel kielégítették az arisztokrácia várakozását, amely nem jelentéktelen jövedelmeket húzott a herceg és az állam vagyonának kezeléséből, akkor is, ha ez együtt járt az udvarhoz szabott társadalmi hierarchia fenntartásával és komoly problémákat okozott az átmenetet illetőleg a régi Gonzaga-fővárosban uralkodó „udvari rendből” a „patriúsi rendbe” egy olyan városban, amely ekkor már a Habsburg birodalom peremvidékéhez tartozott. Problémákat jelentett a helybeli nemesség jegyeinek és szerepének újrameghatározása és a különböző társadalmi rétegek közti viszony új kialakítása.

Gazdasági szinten Giovan Battista Castelbarco első feladatokként azt választotta, hogy újra megállapítsa Gonzaga — immár a főhercegi kamara hatáskörébe

tartozó — vagyonának és jövedelmeinek állagát, miután „a herceg jövedelmei regáliákból és allodiális javakból állnak, minden túlzás nélkül azt lehet mondani, hogy ennek az uralkodónak bőkezűsége lecsökkentette az allodiális javakat a sok kiutalással és ajándékkal bizonyos barátnőinek és bizalmas szolgálóinak”. Bár az utolsó herceg vidám tékozlása megcsappantotta, az utolsó Gonzaga vagyona földben és ingatlanokban még mindig több mint figyelemreméltó volt; malmokból, városi és vidéki palotákból, kertekből, különféle bérbe adott, hosszú lejáratra kiadott vagy többé-kevésbé önkényesen elfoglalt házból állt. Ezekhez járultak még különböző tulajdonok, összesen mintegy 7315 mantuai biolca értékben (3 biolca = 1 Ha).

Az állami pénzügyek rendezetlensége nem volt kisebb, mint az ingatlanoké. Hogy ezen a téren egy kis rendet teremtsen, Gundemar Joseph Starhemberg gróf, Mantua állam társadminisztrátora felkérte Francesco Pullicanit, a Kamarai Testület elnökét, hogy „vizsgálja meg a főhercegi pénztár állapotát, mindazzal a tőkével, ami a bevételek és kiadások alapján mutatkozik az itteni volt császári, jelenleg főhercegi közigazgatás kezdetétől fogva”. Három hónappal ezután Castelbarco gróf, Daun gróf itáliai főparancsnok felkérésére, elrendelte a kamarai adminisztrátoroknak, hogy készítsék el „a mantuai hercegség mind kamarai, mind tartományi bevételeinek átfogó rendszerét”. A helyi adminisztrátorok rögtön munkához láttak és összegyűjtötték a kért anyagokat, összefoglalva ezeket előzetes költségvetésekben és zárómérlegekben, majd bemutatták ezeket a császári megbízottaknak.

A Starhemberg gróf számára készített irat (ld. 1. melléklet) nézetem szerint a legalkalmasabb arra, hogy megvilágítsa a mantuai pénzügyi helyzetet a Habsburg uralom kezdetén. Az 1707-től 1711-ig terjedő öt esztendőben a kamarai bevételek kb. 10. millió lírát tettek ki, ebből 8 297 897 (84 %) a mantuai hercegségre vonatkozott, 98 848 líra a mirandolai hercegségből származott, 1 515 370 líra (15 %) pedig különféle támogatásokból és bevételekből tevődött ki.

A kiadásokat illetően a legjelentősebbeket a személyi kiadások (28 %), a főhadbiztoság pénztárába történt befizetések (28 %), a „mantuai közönségnek” juttatott támogatások (11,5 %), a vámjövodelmek bérlőinek kiutalt térítések (10,6 %) tették ki.

Ha a kiadások alakulása változást mutatott a múlthoz képest, a bevételekben nem volt sok eltérés. Egy 1724-ben készült kimutatásban az azévi jövedelmek és a Ferdinánd Károly által élvezettek közt csak az adóbevételek mérsékelt emelkedése (+12 %) észlelhető: ez a vámjövodelmeket kezelő általános vállalkozás bérbeadásának magasabb díjtételéből származik. Egyebekben, ha nem tekintjük a dohány bérbeadásának nagyobb bevételét és a „génuai lottójáték” új jövedelmét, az összes többi tétel a múlthoz képest kisebb értékben szerepelt a mérlegben, úgyhogy a többlet a múlthoz képest pusztán 139 718 lírara korlátozódott (+8,8 %). Változatlan maradt az adózási alap; ez olyan adókhöz volt kötve, amelyek majdnem kizárólag a fogyasztást és a vagyonátruházást terhelték; nem változott a behajtási rendszer, amit magánbérlők intéztek; nem változtak a Gonzagák óta a legfontosabb bérlők: a vámjövodelmek általános vállalkozása 1737 utáni Sartoretti kezében volt; a sóadót előbb Gervasoni, majd Bettinelli kezelte; Bertazzonié volt a szappankereskedelem bérlője, Bomolié az üvegé, nem beszélve a zsidó pénzemberekről (Modena, Coen, Fano, Sullam), akik hosszú ideig tartották kezükben az olaj, a papír, a szappan stb. egyedárusítását.

Nem tartom szükségesnek, hogy belemerüljünk az állami rendes bevételek (ld. 2. melléklet) trendjének aprólékos elemzésébe. Pusztán arra mutatok rá, hogy a különböző adóbevételi források alakulása az osztrák uralom első ötven évében úgy látszik inkább a területet érintő eseményekkel áll kapcsolatban, mint az adóhányadok módosításával vagy megváltoztatásával. Ha az adóbevételek hozamát az 1708-as évben 100-zal jelöljük, a következő években ez mindig ennél az alapnál alacsonyabbnak bizonyul: 1714-ben 87, 1724-ben 99, 1730-ban 98.

Csak Mária Terézia trónra lépése, majd az osztrák örökösödési háború befejezése, a fokozatos visszatérés a normális élethez mind nemzetközi, mind belpolitikai téren ötven évi nagy ingadozások után, a mantuai társadalom visszanyert egyensúlya és az első félénk reformtörekvések juttatják lélegzethez a hagyományos gazdasági tevékenységet és teszik lehetővé az adóhozam javulását: 1741-ben ez 112 %, 1750-ben 138 %, 1756-ban 159 %.

A szóban forgó korszak végén a költségvetési mérleg szerkezete is modernebb megjelöléseket tüntet fel, mint a múltban: az utolsó Gonzaga idején, 1706-ban, az adóbevételek a végösszeg 80 %-át tették ki, a természetbeni jövedelmek 10 %-át, a vagyonok hozama 10 %-át. Ötven évvel később az adóbevételek meghaladták a 90 %-ot, a természetbeniek gyakorlatilag eltűntek, és a vagyonból származók csak elhanyagolható mennyiséget tettek ki.

A szóban forgó adatok persze nem merítik ki a mantuai tartományban beszedett összegeket, hiszen nem veszik számba azokat a fontos bevételi forrásokat, amelyeket a *fondo contribuzionale* kezelt és amelyek azokkal a kiadási tételekkel együtt, amik a költségvetésben „főbiztosság” és „katonai alap” címen szerepeltek, a „katonai pénztár”-ba folytak be, hogy kielégítsék a helyőrség és a mantuai tartományban állomásozó csapatok szűnni nem akaró igényeit.

Kevés adat is elegendő, hogy megmutassa azoknak a terheknek a súlyát, amelyeket a mantuai hercegségnek a császári katonaság eltartására viselnie kellett. Az idegen uralom első évében (1707 áprilisától 1708 decemberéig) csupán a rendkívüli adókirovásokra kifizetett pénzüsszegek 1 501 061 lírára rugtak. Ehhez persze hozzá kell tenni azokat a károkat, amiket a katonák jelenléte a hercegség gazdasági tevékenységében okozott. Ezekre hosszan kitér Castelbarco egy 1710. évi jelentésében, ahol megjegyzi: „az elmúlt télen ... a Hessenből való királyi csapatok beszállásolása által elszenvedett károk ... messze meghaladnak bármilyen adót, amit valaha is ki lehet róni”; a hadsereg törzskara (amelynek eltartására San Benedetto, Quistello és Sacchetta községeket kötelezték), a katonai kórház és gyógyszerház (amelyek Borgoforte-t és Bocca di Ganda-t terheltek), az anhalti herceg csapatai (amelyek Revere és Quistello községekben voltak elszállásolva), és Krisztián Lajos hercegei (Marcariában és Porto Mantovano-ban), továbbá Orange hercegei (Gazoldo-ban, Castiglione delle Stiviere-ben, Cavriana-ban, Solferino-ban és Medoleban), valamint a Holstein- (Revere és Sermede helységeiben), Walburg- (Gonzaga-ban és Borgoforte-ban) és Donhau-zászlóalj (Gonzaga-ban) 4 387 139 adag fát, jelentős mennyiségű élelmiszert, takarmányt és pénzt használtak el 1 068 736 líra értékben, ezenfelül 9127 dupla aranyat (*doppia*) különböző kiadásokra és 3000 dupla aranyat „késpénzben, *douceur*-eikre”. Ott volt még aztán „a szalma, amit tetszésük szerint vittek el, az őrségek által elhasznált óriási tömegű tűzifa” és a többé-kevésbé megengedett rekvirálás, amit a katonaság birtokosokkal és paraszttal szemben foganatosított. Úgyhogy — fejezte be Castelbarco — „a hesseni csapatok beszállásolása körülbelül 40 000 dupla aranyba került”. Hozzátevé

a „gyalogos helyőrség” és a mezei tüzérség költségeit, kitűnik, hogy a mantuai adófizetőkre „kegyesen kirótt 20 000 dupla arany hozzájárulás” helyett 50 000 dupla aranyat (azaz 3 850 000 lírát) hajtottak be.

És a rendkívüli adóterhek még sokáig folytatódtak: csak 1712 három utolsó hónapjában a katonaság téli elszállásolása 1 447 402 lírába került a mantuaiaknak; a katonaság részéről kívánt szolgáltatások 1733. október 18-tól 1735. november 19-ig 1 912 297 forintra (azaz 7 000 000 lírára) rúgtak, míg a lengyel örökösödési háború 20 790 680 lírát követelt a mantuai adófizetőktől.

Természetesen ezeknek a rendkívüli adóköveteléseknek úgy tettek eleget, hogy különféle adóztatási formákat alkalmaztak az adófizetők különböző rétegeinek terhére:

- a parasztságra a rekvirálást, vagy a kisajátítást a mezőgazdasági termények (széna, szalma, gabona, bor), a munkáskezek és a közlekedési eszközök (szekerek) esetében;

- vámjövödelmek bérlőire, „a keresztény és zsidó kereskedők közösségére”, az egyházi és világi intézményekre — a jövőendő adóbevételeket tekintve biztosítéknak — a készpénzigények kielégítését;

- a földbirtokosokra a régi gonzagai becsléshez mért földadót. Ez az adó az 1715. évi 152 396 forintról 1722-ben 200 000, 1738-ban 268 720 forintra nőtt;

- a céhekre, a községekre és a zsidó közösségekre; ezeket pótdadókkal és rendkívüli járadékokkal terhelték meg, például 1711-ben minden 25 biolcanyi becslésre egy zsák búzával, 1717-ben és 1738-ban minden tűzhelyre egy arany tallérral; a parasztok, a kereskedők és kézművesek tőkéjére 5000 forintra „József főherceg pólyájára”; a falusi községekre kirótt kényszertámogatással 1741-ben, 1742-ben és 1747-ben és így tovább.

A 18. század közepén az általános kép határozottan megváltozik: az osztrák örökösödési háború befejezésével, a béke kezdetével már komolyan lehet arra gondolni, hogy Ausztria bonyolult politikai rendszerében rendet teremtsenek. A *reformkor* a birodalom egész belpolitikai rendszerére kiterjed és mélyrehatóan érezteti majd hatását nemcsak a politikai, hanem a gazdasági, társadalmi és kulturális struktúrákban is. Mantua helyzetét tekintve a területi önállóság korlátozását és a helyi nemesség sajátos súlyának visszaszorítását célzó első félénk reformokat VI. Károly vezette be 1737-ben azzal a határozatával, hogy egyetlen kormányzót nevez ki, Milánó székhellyel Osztrák Lombardiában; Mantuába kormányzóhelyettes került. Ugyanakkor eltörölték az államtitkárságot, s a Kamarai Testületet (a Guglielmo Gonzaga által 1571-ben létrehozott legfőbb gazdasági és pénzügyi tanácsot) pénzügyi főigazgatósággá alakították át. És noha a császár biztosította a város „kiváltságainak, mentességeinek és függetlenségének fenntartását”, a kormányzóhelyettesé így egy mantuai nemest (Cocastelli grófot) nevezett ki, a pénzügyek első igazgatója pedig Valenti márki, a Kamarai Testület volt elnöke lett, a mantuai nemesség hegemoniája meggyengült az említett reformok következtében. Valenti halála után az új igazgató a barcelonai Don Giuseppe d’Aguirre lett, és Cocastelli elhunytával a mantuai állam kormányzását Gianluca Pallavicino, egy liguriai patricius vette át, aki a későbbiekben Mária Terézia reformjainak egyik legértelmesebb előmozdítója lett Lombardiában.

A mantuai hercegség és a birodalom között mintha szorosabb összeolvadás valósult volna meg ebben a szakaszban egy olyan folyamat kapcsán, amely egyszerűsítette és ésszerűbbé tette a Habsburgok által örökségbe kapott különféle hely-

zeteket — különösen pedig azáltal, hogy elvágták a bécsi udvart és a mantuai nemességet összekötő köldökzsinórt, megengedve, hogy tovább éljen az udvarhoz szabott és az intézmény számára eredményes társadalmi hierarchia, akkor is, ha a 18. században a mantuai udvar valamiféle alaktalan és középpont nélküli fedőhártya volt csak.

Gazdaságpolitikai téren Mária Terézia trónra lépése egy olyan kiváltságrendszer végének kezdetét jelzi, amelynek sikerült ötven évvel túlélnie a hercegi család letűntét: megújították a városi főhivatalokat; Gianluca Pallavicino sikertelen, de fontos kísérletet tett az adóalap új megállapítására a telekkönyv átdolgozásával; átadták az adóbehajtás monopóliumát egy magánvállalatnak (a milánói Greppi és Mellerio-nak). Végül ott volt a terézianus telekkönyv (1771–1785), központi jelentőségű művelet az adórendszer átszervezésének és a hatalom központosításának folyamatában. Eredménye a földek ésszerűbb és helyesebb adóztatása és a régi feudális és úri megkülönböztetések eltörlése. Már magának egy *polgári testületnek* — nemesek, jogászok és kereskedők közül választott hatvan polgárból álló helyi kormányzati szervnek — a megalkotása, majd utóbb a tartománynak Milánóhoz csatolása II. József kívánságára (1775) azt látszik célul tűzni, hogy csökkentse a régi udvari társadalom súlyát és meggyőzze arról, hogy Mantua már nem főváros, hanem a birodalom egy kis tartományának székhelye.

Ebben a rövid időszakban a kísérlet kevésbé figyelemreméltó eredményeket hozott, és a mantuai arisztokrácia elnyerte Lipóttól, hogy visszaállítsák a *status quo*-t a Mantuát Milánóhoz csatoló rendelet visszavonásával; de a hosszú időszakban a tervnek működnie kell: egy *birodalomban*, amely *állammá* akar válni, csak egyetlen főváros számára van hely, így hát Mantua a 18. század végén nem lehet más, mint egy kisváros a birodalmi rendszer szélén.

Helyi szinten azonban a helyzet megoldatlan marad ennek az udvar nélküli udvari nemességnek vonatkozásában: a Habsburgok határozatlansága, hogy megnyirbálják eleinte a nemesi előjogokat, a későbbiekben pedig a választások kétértelmősége nagymértékben károsnak bizonyult Mária Terézia és utódai reformtevékenységére, mert megakadályozta a császári tisztviselők és hivatalnokok kis csoportját abban, hogy legyőzzék a helybeli nemesség ellenséges beállítottságát a változásokkal szemben és átültessék a gyakorlatba a központtól javasolt reformokat. Ebből eredt egy sor hosszú lejáratú következmény, mint hogy nem alakult ki egy polgári osztály (vagy legalábbis csak végtelenül törékeny formában), és hogy a tartomány gazdasági és társadalmi mozdulatlansága egészen a második világháborúig elhúzódott.

1. MELLÉKLET

**A mantuai hercegség jövedelmei és kiadásai
1707 áprilisától 1711. december végéig**

Bevétel	Líra
Regálejövödelmek	7 929 145.12. 9
Hosszú bérletű allodiális jövedelmek	199 244.10
Bérbe adott allodiális jövedelmek	129 920
Természetbeni jövedelmek	118 822.19. 9
Mirandola hercegség jövedelmei	98 848. 9.
Az aquinoi herceget illető cesolei udvar	2 737
Jövedelmet nem képező, támogatásokból stb. álló tételek	1 518 134. 7.11
Összesen	9 996 852.19. 5
Kiadás	Líra
Személyi kiadások	2 779 421. 5. 7
Házak bére	24 519.12
Alamizsnák	136 991. 9. 6
Különféle kiadások	68 648. 7
Építkezések, javítások, erődítések	267 304. 5. 3
Kamatok és hozamok	5 102. 1.
Kiadások allodiális javakra	106 186. 1
Utazási költségek	57 254. 1. 7
Kiadások a tüzérségre	253 389.17. 8
Hosszú bérletek és hagyatékok	43 681.11.11
Digagne	20737.17
Castellario vámok megváltása	35 163.12
Támogatások visszafizetése	308 975.10.10
Adóhivatali kiadások	8 996. 4
Császár temetése és udvari gyász	21 257.18. 6
Kiadások a császár és mások fogadtatására az udvarnál	53 938. 9. 6
Kompenzáció a vállalkozóknak	1 059 764.10. 5
Kamarai adósok	284 432.19. 2
Főhadbiztosság	2 804 331.18. 8
Elromlott puszkapor újrakészítése	12 000
Mantuai közönség	1 507 204. 7.10
Kifizetések a császári udvar parancsára	137 550.19
Összesen	9 996 852.19. 5

(Forrás: Archivio di Stato di Mantova, Archivio Gonzaga, b. 3137, Compendio bilanciato delli redditi regali e allodiali del ducato di Mantova ... 10 giugno 1711.)

2. MELLÉKLET

A mantuai hercegi kamara mérlegei 1706–1756-ig
(az értékek lírában kikerekítve)

	1706	1707	1708	1714	1724	1730	1741	1750
Bevétel								
1.	1 631 027	1 054 024	1 855 495	1 623 752	1 834 343	1 817 133	2 070 027	2 565 792
2.	203 861	137 457	8 972	128 210	169 071	117 486	—	73 873
3.	49 184	42 175	74 173	32 325	37 685	50 223	47 981	48 383
4.	171 253	22 800	44 060	43 160	153 944	134 066	173 293	46 698
5.	—	53 095	192 708	30 000	—	—	131 958	54 754
6.	2 055 325	1 309 550	2 117 539	1 857 447	2 120 590	2 195 043	2 423 259	2 789 506
7.			1 726					

1. Regálejővedelmek pénzben; 2. Regálejővedelmek természetben; 3. Hosszú bérletű allodiális jövedelmek 4. Bérbe adott allodiális jövedelem; 5. Különféle jövedelmek; 6. Összesen; 7. Előző költségvetésből maradék.

Kiadások

	1706	1707	1708	1714	1724	1730	1741	1750
1.	—	—	—	—	—	—	470 800	451 633
2.	—	158 582	536 680	—	578 260	625 059	600 082	616 038
3.	—	4 920	2 262	—	38 924	38 924	40 944	47 368
4.	—	—	1 740	—	3 880	4 380	3 300	1 260
5.	—	458	13 991	—	70 000	70 000	60 000	29 178
6.	—	14 826	20 645	—	85 178	45 400	46 685	45 142
7.	—	23 799	11 238	—	13 293	49 795	56 554	22 198
8.	—	2 180	11 702	—	180 000	—	126 000	—
9.	—	254 472	1 246 319	—	1 008 000	1 080 000	900 000	773 952
10.	—	613 618	18 065	—	4 900	—	—	—
11.	—	21 000	19 859	—	—	—	—	—
12.	—	—	3 537	—	24 184	18 923	19 203	8 621
13.	—	—	11 538	—	—	—	2 132	1 850
14.	—	—	100 240	—	113 020	224 409	122 297	522 339
15.	—	202 950	178 969	—	152 000	—	201 670	—
16.	—	—	—	—	40 608	12 000	—	—
17.	—	1 526	927	—	—	—	—	—
18.	—	—	—	—	112 155	—	—	—
19.	—	1 298 331	2 177 712	—	2 424 402	2 168 890	2 649 667	2 519 579

1. Legfelső Itáliai Tanács; 2. Kamarai és bírói fizetések; 3. Bűnügyi bérek és kiadások; 4. Házak bérei; 5. Építkezések és javítások; 6. Alamizsnák; 7. Különféle kiadások; 8. Erődítési kiadások; 9. Katonai alap; 10. Kamatok és amortizáció; 11. Mantuai közönség; 12. Hosszú bérletek és hagyatékok; 13. Kamarai javak kiadásai; 14. Vállalkozók javadalmazása; 15. Kamara adósai; 16. Kiadások fára; 17. Pénztári maradék; 18. Asztalnoki hivatal jövedelmei; 19. Összesen.